

ЛЮСТРАЦІЯ ЯК ДЕМОКРАТИЧНА СИСТЕМА ЗАХИСТУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ВІД БЮРОКРАТИЗМУ ТА КОРУПЦІЇ

У статті розкрито проблему публічної служби щодо впливу політичних партій та груп, окремих представників політичної еліти на прийняття управлінських рішень. Визначено низьку ефективність проведення люстрації у протидії бюрократизму та корупції за умови відсутності законодавчого підґрунтя, спрямованого на зміну поведінки суб'єктів люстрації. Встановлено залежність процесу проведення люстрації від ефективності системи державного управління, реформа якої повинна здійснюватися відповідно до демократичних засад: свободи, компетентності, відкритості, верховенства прав людини і громадянина.

Ключові слова: люстрація, корупція, бюрократизм, державне управління, очищення влади.

Порайко А. Н. Люстрация как демократическая система защиты государственного управления от бюрократизма и коррупции.

В статье отмечена проблема публичной службы относительно влияния политических партий и групп, отдельных представителей политической элиты на принятие управленческих решений. Определена низкая эффективность проведения люстрации в противодействии бюрократизму и коррупции при условии отсутствия законодательной базы, направленной на изменение поведения субъектов люстрации. Установлена зависимость процесса проведения люстрации от эффективности системы государственного управления, реформа которой должна осуществляться в соответствии с демократическими принципами: свободы, компетентности, открытости, верховенства прав человека и гражданина.

Ключевые слова: люстрация, коррупция, бюрократизм, государственное управление, очищение власти.

Porayko A. M. Lustration as Democratic System of Protection for Public Administration Against Bureaucraticism and Corruption.

In the article it is noted the issue of public service on the influence of political parties and groups, some of the political elite in decision-making. It is identified low effectiveness of lustration in red tape and corruption fighting without the development of legislative framework changing the behavior of subjects of lustration. It is mentioned the dependence of lustration from the effectiveness of reforming the public administration that must be realized in accordance with democratic principles: freedom, competence, transparency, rule of law and civil rights

Keywords: lustration, corruption, red tape, public administration, cleaning of the government.

Постановка проблеми. Сучасний етап реформування законодавства про державну службу характеризується наявністю законодавчих колізій, недосконалістю ієрархічної структури адміністративно-територіального устрою, виконанням державними службовцями не притаманних їм політичних функцій, відсутністю «гнучкості» бюрократичного апарату, функціональні обов'язки якого недостатньо пристосовані до вирішення стратегічних завдань розвитку суспільства, держави та регіону в швидкоплинних умовах. Крім того, низькою є інституційна спроможність державної служби, яка проявляється в недостатньому професійному рівні управлінського персоналу, низькій якості підготовки кадрів, відсутності системного безперервного навчання і чітких стандартів та процедур діяльності, стратегічного планування роботи органів виконавчої влади.

Недостатня ефективність управління державною службою зумовлена недосконалістю системи оплати праці персоналу у сфері державної служби, розбіжністю у грошовому забезпеченні територіальних і відомчих органів влади, невисокою якістю управління персоналом у сфері державної служби, відсутністю належного впливу Нацдержслужби України на структурні передумови підвищення ефективності державного управління, зокрема на територіальному рівні.

Також одним з головних залишається питання статусного розмежування сфери державної служби та політичної сфери, законодавче визначення таких типів посад, як політичні та адміністративні. При цьому, наведені проблеми не є вичерпним переліком, відповіді на які повинна дати нова державна політика у сфері державної служби.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Здійснюючи аналіз останніх публікацій та досліджень поставленої проблематики, слід відзначити думку доктора юридичних наук В. Колісника, який зазначає, що в офіційному тексті Конституції України знайшли еkleктичне поєднання лише окремі аспекти індивідуальної свободи та ілюзії патерналістського спрямування, а засади вільного ринку та вільної конкуренції або ж загубилися в процесі конституційного моделювання, або ж виявилися розпорошеними, непослідовними та недостатньо чіткими [1]. Е. Сейдман зауважує, що з метою забезпечення стійкості публічних службовців щодо

впливу на їх діяльність політиків, а також зменшення бюрократизму та корупції необхідно запроваджувати правові норми, спрямовані на корегування їх поведінки [2, с. XXVII]. Людвиг фон Мізес стверджував, що державний службовець проводить в життя закони своєї країни й виявляється корисним членом суспільства, навіть якщо закони, які він повинен здійснювати, завдають шкоду суспільному добробуту [3, с. 64]. Відповідно до твердження видатного німецького соціолога М. Вебера чиновник має стояти «над партіями», що означає насправді: поза межами боротьби за власну владу [4, с. 1046]. Академік В. Цветков вважав, що складовими розуміння громадянськості як сукупності високорозвинених моральних якостей суб'єкта є: зрілість політичної та правової свідомості; усвідомлення себе як повноправного громадянина країни, члена соціальної спільноти; почуття патріотизму, причетності до історичної долі вітчизни та її народу [5, с. 22]. Доктор наук з державного управління Т. Василевська стверджує, що необхідною вимогою як до громадянського суспільства, так і до державних органів постає розбудова доброчесності і виховання у представників бюрократії громадянських чеснот, завдяки чому виробляється здатність публічної влади співпрацювати з громадянським суспільством, краще розуміти інтереси народу, запобігати зловживанням службовим становищем [6, с. 148]. Академік О. Білорус зауважує, що бюрократизація українського суспільства виступає загрозою для демократизації та реального, а не декоративного народовладдя [7, с. 4]. Ці та інші позиції вчених сьогодення спрямовані на вирішення проблеми бюрократизму та корупції в сучасній державно-управлінській сфері.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Незважаючи на існування низки наукових праць і публікацій, проблематика люстрації вивчається здебільшого в контексті проведення окремих наукових досліджень питань бюрократизму та корупції. Проте системного вивчення потребує напрям дослідження, власне, використання люстраційного механізму в якості демократичної системи захисту державного управління від бюрократизму та корупції. Саме недостатнє вирішення вказаної проблеми і зумовило необхідність вибору автором тематики дослідження даної статті.

Метою статті є дослідження люстрації як системи заходів, спрямованих на захист державного управління від бюрократизму та корупції. Для досягнення зазначеної мети поставлене завдання: проаналізувати сутність бюрократизму і корупції, поняття «люстрація», а також з'ясувати характерні особливості проведення заходів люстрації у системі державного управління.

Вклад основного матеріалу. Досліджуючи проблему взаємозв'язку бюрократизму і корупції, ми дійшли висновку, що ці явища залежать переважно від осіб, на яких покладено обов'язок приймати рішення. Наділені дискреційними повноваженнями чиновники подекуди використовують їх з власною метою, зловживаючи владою і посадовим становищем.

Глобальною проблемою публічної служби залишається вплив на прийняття управлінських рішень політичними партіями, групами, окремими представниками політичної еліти. Фактично це порушення принципу «раціональної бюрократії», згідно з яким втручання в діяльність державних службовців з боку політиків заборонене. Пояснення цієї ситуації міститься в Основному Законі нашої держави, і з цього приводу досить вдало зазначає В. Колісник, що строката у зазначеному сенсі Конституція України виявилася безсилою на тлі формування жорсткої владної вертикалі, посилення бюрократичних тенденцій, розширення сфери використання адміністративного ресурсу, поширення корупції, бездарності, непрофесіоналізму та непослідовності політиків, катастрофічної втрати довіри суспільства, передусім, до суду та до багатьох інших державних органів. Зокрема, до українського парламенту, парламентських виборів та парламентаризму, профанація якого перейшла протягом останніх років усі прийнятні та навіть неприйнятні межі [1].

Успішність процесу запровадження правових норм, спрямованих на корегування поведінки публічних службовців, зазначає Е. Сейдман, залежить від закріплення у нових законах детально визначених нових способів поведінки. Особливістю людської ментальності або «світогляду» є те, що вона має тенденцію до виправдання теперішнього способу поведінки людини. Тому якщо новий закон визначатиме нові вимоги до поведінки в розпливчатих чи загальних термінах, це дозволить його адресатам на власний розсуд вирішувати, як поводитися, й більшість із них керуватимуться при цьому своїм теперішнім світоглядом, який підказуватиме їм поведінку, якомога ближчу до старих взірців, резюмуючи зазначене, дослідник має на увазі, що розпливчасто сформульовані правила не призводять до змін у поведінці, потрібних для здійснення інституційних трансформацій [2, с. XXVII].

Оскільки теза видається нам очевидною, зазначимо, що проведення люстрації, спрямованої на протидію бюрократизму і корупції в органах публічної влади, на наше переконання, буде малоефективним, якщо не розробити відповідне законодавче підґрунтя, спрямоване на зміну (виправлення) поведінки суб'єктів люстрації. В нових законах мають бути деталізовані принципи нової поведінки, яка б мінімізувала можливість і здатність до бюрократизму і корупції в системі державного управління. Тобто, якщо вести мову про люстрацію державних службовців, працівників правоохоронних, контролюючих органів, суддів тощо, в першу чергу необхідно змінити причини і умови, які призвели до проблемної поведінки цих осіб. Дати відповідь на питання: «Як уникнути подібної поведінки у подальшому? Які необхідно створити бар'єри для цього?».

Якщо метою люстрації є протидія корупції, то необхідно чітко усвідомлювати, що осіб, яких підозрюють чи звинувачують в цих діях необхідно притягати до відповідальності. Визначити ступінь їх вини повинен виключно суд на підставі доказової бази. В такому випадку, корупціонери після винесення відповідного вироку чи прийняття рішення будуть, згідно із Законом України «Про засади запобігання і протидії корупції», звільнені, а їхні дані занесені до Єдиного реєстру осіб, які вчинили корупційні правопорушення. Це унеможливить, щонайменше, протягом року зайняття ними посад в органах державної влади. На відміну від революційної доцільності чи логіки, яка застосовувалася з метою позбавити чиновників посад, такий механізм протидії корупції має кілька переваг: відповідає принципам верховенства права і законності; створює дієвий бар'єр для зайняття посад на державній службі чи в органах місцевого самоврядування; його складніше оскаржити в суді вищої інстанції; виступає як запобіжний захід для інших чиновників; є загальноприйнятною світовою практикою.

Іншим проблемним питанням, яке безпосередньо стосується процесу люстрації є ефективність системи державного управління. Для того, щоби змінювати систему, необхідно мати на увазі, що державний службовець не відповідає за неспроможність законів. Винуватцем у цьому випадку є суверенний народ, а не відданий виконавець волі народу. Вважаємо за доцільне звернути увагу на вислів Людвіга фон Мізеса: «Як винокури не несуть відповідальності за те, що люди напиваються, так і державні службовці не несуть відповідальності за небажані наслідки нерозумних законів» [3, с. 64].

Продовжуючи цю тезу, доречно згадати позицію М. Вебера: «чиновник, який отримує, на його думку, неправильний наказ, може і мусить висловлювати свою незгоду. Якщо вища інстанція наполягає на своєму розпорядженні, то це не тільки його обов'язок, але й його честь виконати це розпорядження так, начебто воно повністю відповідало його переконанням, демонструючи цим, що його почуття службового обов'язку стоїть вище його власної упертості». Водночас політичний керівник, на думку вченого, який діяв би подібним чином, заслуговував би на зневагу [4, с. 1046].

У цілому процес люстрації повинен бути спрямований на забезпечення шляхом колективних та індивідуальних зусиль реалізації можливостей для проведення реформи системи державного управління через її модернізацію, створення умов для всебічного розвитку суспільства, відповідно до демократичних засад: свободи, компетентності, відкритості, верховенства прав людини і громадянина.

Цікавою є мотивація заходів з люстрації, розроблена С. Шевчуком на основі аналізу [8]. Основні аргументи, висловлені у польському Сенаті на підтримку люстрації, зводилися до трьох основних моментів: встановлення історичної правди, забезпечення мінімальної справедливості та забезпечення державної безпеки. Чехословацька Федеральна асамблея, також підтвердивши прихильність до таких міркувань, тим не менш, вказала на три інші не менш важливі, на її думку, цілі: захист прав людини та забезпечення законності, забезпечення територіальної цілісності та суспільної довіри до влади [9, с. 70].

За умови наявності цих характеристик у громадськості необхідно виставляти подібні вимоги й до бюрократичного апарату. З одного боку, логічно стверджувати, що чиновники по своїй природі «є вихідцями» із суспільства, а за юридичною суттю повинні представляти його інтереси, захищати права й свободи людини і громадянина, бути вірними і відданими народу. Однак з іншого боку, як ми вже неодноразово зазначали, перебуваючи на державній службі, чиновники використовують владні повноваження для посилення власного впливу на соціальні процеси. Відбувається процес бюрократизації, тобто відмежування чиновника від суспільства, що призводить до подекуди його байдужого ставлення до проблем пересічних громадян [6, с. 148].

Ситуація, що склалася в Україні наприкінці 2013 року, стала наслідком низки кризових явищ політичного розвитку, зокрема: «кризового синдрому модернізації» – суперечливої взаємодії між процесом диференціації, вимогами рівності політичної участі, рівномірного розподілу ресурсів влади і здатністю політичної системи до інтеграції; кризи ідентичності (розриву соціально-структурних підрозділів суспільства з політичною системою); кризи легітимності (низького рівня лояльності населення до даної політичної системи, відсутності згоди в суспільстві щодо природи і методів діяльності політичної влади); кризи участі (відчуження населення від політичного життя, створення правлячою елітою перепон для включення у політичну діяльність соціальних груп, які заявляють свої претензії на владу); кризи проникнення (невідповідності проголошених владою цілей і напрямів соціального розвитку реальній соціально-політичній ситуації, низькому рівню практично-політичних можливостей системи державного управління); кризи розподілу (порушення принципів забезпечення прийнятної для суспільства рівня матеріального добробуту і допустимої межі соціальної рівності й соціальної справедливості) [5, с. 26].

Однак не можна звинувачувати у всьому виключно бюрократичний апарат. Погоджуючись із позицією Л. Мізеса, визнаємо, що бюрократія – це лише наслідок і симптом явищ і змін, які мають коріння набагато глибше. На його думку, політики і політична система відіграють більшу роль, намагаючись запровадити повний державний контроль над усіма сферами людської діяльності, яку вони могли б підпорядкувати суворій регламентації з боку влади. Державний контроль, як вбачають політики і бюрократи, є панацеєю від всіляких

негараздів [3, с. 11]. Коментуючи цю тезу, зазначимо, що втручання політиків у діяльність публічних службовців призводить до втрати неупередженості публічною службою, що призводить до зменшення або втрати довіри суспільства до держави. Тому одним із принципів публічної служби є їх політичний нейтралітет.

Слушною є думка, що не вірно звинувачувати окремих службовців, які працюють в державних інституціях, оскільки порочна сама система, а не підпорядковані їй. Уряд не може обійтись без бюрократичних установ і методів. І оскільки взаємодія в суспільстві неможлива без державного управління, в певних межах бюрократія завжди необхідна. Пояснюючи таку позицію, дослідник зазначає, що люди обурюються не самим бюрократизмом, а вторгненням бюрократії в усі сфери життя і діяльності людини [3, с. 21].

У вказаному аспекті В. Цветков зазначав, що саме вістря боротьби проти всевладдя бюрократії має бути спрямоване проти того політичного режиму, який створює сприятливі для бюрократизації суспільного життя умови [5, с. 178 - 179]. Погоджуючись із такою позицією, вважаємо доречним навести точку зору академіка НАН України О. Білоруса, відповідно до якої публічна влада та партії несуть відповідальність перед народом за незадовільне формування громадянського суспільства в Україні. Останній зацікавлений у керованій демократії, інтересам якого відповідає державна бюрократія [7, с. 4].

Міжнародний досвід свідчить, що є багато прикладів застосування люстрації в демократичних країнах, які виправдали такий підхід до очищення влади. Зокрема, відповідно до Закону Литви «Про публічну службу» від 23.04.2002 року (стаття 9) серед переліку осіб, які не мають права перебувати на посаді публічного службовця закріплено «той, хто є членом організації, що заборонена відповідно до процедури, визначеної законами» [10, с. 431]. Подібна норма передбачена й у Законі Латвії «Про державну цивільну службу» від 7.09.2000 року, у статті 7 якого конкретизовано, що на посаду у цивільній службі може претендувати особа, що не була на постійній основі службовцем секретних служб, розвідувальних або контррозвідувальних служб колишнього СРСР, Латвійської РСР та зарубіжних країн; не є і не була членом організацій, заборонених судом або законами [10, с. 456].

По своїй суті люстраційні закони, на думку С. Шевчука, встановлюють спеціальні вимоги, які регулюють доступ та перебування на державній службі і визначають процедуру перевірки того, чи співпрацювала особа, що обіймає певну посаду чи має намір обіймати таку посаду, із репресивним апаратом поваленого авторитарного режиму. За своїм характером люстраційні закони є спрямованими на перебудову бюрократичного апарату держави і залучення на роботу в ньому осіб, відданість яких новому демократичному режиму не ставиться під сумнів [9, с. 72].

Аналіз вітчизняного законодавства свідчить про наявність двох відповідних законів. Закону України «Про відновлення довіри до судової влади в Україні» [11]. У згаданому Законі визначено правові та організаційні засади проведення спеціальної перевірки суддів судів загальної юрисдикції як тимчасового посиленого заходу з використанням існуючих процедур розгляду питань про притягнення суддів судів загальної юрисдикції до дисциплінарної відповідальності і звільнення з посади у зв'язку з порушенням присяги з метою підвищення авторитету судової влади України та довіри громадян до судової гілки влади, відновлення законності і справедливості [11].

У Законі наведено часові проміжки і діяння, за які суддя підлягає перевірці. Мова йде про прийняття ним одноособово або у колегії суддів рішень щодо обмеження прав громадян на проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій в Україні у період з 21.11.2013 року до дня набрання чинності цим Законом (08.04.2014 року – авт.); про обрання запобіжних заходів, обвинувальних вироків, рішень судів апеляційної та касаційної інстанцій щодо осіб, які визнані політичними в'язнями, за дії, пов'язані з їх політичною та громадською діяльністю; про обрання запобіжних заходів у вигляді тримання під вартою, залишення їх без змін, продовження строку тримання під вартою, обвинувальних вироків щодо осіб, які були учасниками масових акцій протесту у вищезазначений період тощо. Також законодавчим органом закріплено перелік справ, пов'язаних з проведенням виборів до Верховної Ради України сьомого скликання, скасуванням їх результатів або позбавленням статусу народного депутата України особи, яка була обрана народним депутатом України до Верховної Ради України сьомого скликання (перевірка суддів проводиться за заявою особи, права або інтереси якої були порушені безпосередньо) та інші випадки [11].

Слід зазначити, що серед законопроектів, програм та неофіційних документів є ціла низка пропозицій, щодо проведення люстрації, які ми проаналізуємо нижче.

Чинною Програмою діяльності Кабінету Міністрів України, схваленою постановою Верховної Ради України від 27 лютого 2014 року № 799-VII, передбачено «проведення люстрації передусім правоохоронних органів та судів, з метою очищення їх від тих, хто зловживав владою, порушував конституційні права людини і громадянина» [12].

У Концепції проекту закону про люстрацію під люстрацією пропонували розуміти процедуру тимчасового обмеження права займати визначений законом перелік посад в органах державної влади та місцевого самоврядування у випадку вчинення дій, передбачених цим законом [13]. Далі було наведено

деталізацію критеріїв люстрації, яка проводиться за наявності таких обставин: приналежність до керівництва обласних комітетів Комуністичної партії радянського союзу (КПРС), Комуністичної партії України (КПУ) та інших союзних республік, Центральних комітетів КПРС, КПУ та інших союзних республік, обласних комітетів Ленінської Комуністичної Спілки Молоді України (ЛКСМУ) та Центрального Комітету ЛКСМУ до 19.08.1991 року; приналежність до служби в 5-му управлінні КДБ УРСР, КДБ СРСР, КДБ інших союзних республік СРСР у якості штатного працівника чи негласного агента; співпраця зі Службою безпеки України у формі негласного агента або таємного штатного працівника за винятком випадків розслідування злочинів відповідно до законодавства; зайняття посад президента, прем'єр-міністра, члена Кабінету міністрів України, першої, другої та третьої категорії посад державних службовців та прирівняних до них посад, судді, народного депутата, сільського, міського Голови та депутатів місцевих рад та вчинення наступних дій: організація чи участь у фальсифікації виборів Президента України 2004 року; організація чи участь у фальсифікації результатів виборів народних депутатів у 2012 році на виборчих дільницях № 94, 132, 194, 197 та 223 тощо [13].

У чинному Законі України «Про очищення влади» поняття цього терміну трактується так – це встановлена цим Законом або рішенням суду заборона окремим фізичним особам займати певні посади (крім виборних посад) в органах державної влади та органах місцевого самоврядування, а також передбачено градацію (на п'ятирічний чи десятирічний термін) в залежності від посад, які обіймали чиновники під час перебування на посаді Януковича [14].

У Законі наведено перелік тих, кого потрібно перевіряти, який включає майже всі посади в органах центральної та місцевої влади, в силових структурах та судовій системі. Зокрема, стаття 3 Закону передбачає критерії люстрації:

- за термінами зайняття відповідних посад, в сукупності не менше одного року, у період з 25.02.2010 року по 22.02.2014 року чи у період з 21.11.2013 року по 22.02.2014 року та не були звільнені з відповідної посади (посад) за власним бажанням;

- суддів, співробітників правоохоронних органів, які порушили норми Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про застосування амністії в Україні» щодо повної реабілітації політичних в'язнів»;

- осіб, які працювали або були обрані на керівні посади в Комуністичній партії СРСР чи України, були штатним працівником чи негласним агентом КДБ СРСР, КДБ УРСР, КДБ інших союзних республік СРСР тощо;

- посадових і службових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування, які у період з 25 лютого 2010 року по 22 лютого 2014 року, що встановлено рішенням суду, сприяли узурпації влади Януковичем, підриву основ національної безпеки, оборони чи територіальної цілісності України, порушенню прав і свобод людини;

- посадови і службових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування, судів та працівників правоохоронних органів, які, що доведено судом, перешкоджали реалізації конституційних прав громадян на збори у період з 21.11.2013 року по 22.02.2014 року;

- осіб, що вчинили доведені судом порушення: співпраця зі спецслужбами, підрив основ нацбезпеки, порушення територіальної цілісності, міжнародна ворожнеча чи порушення прав людини та основоположних свобод;

- осіб, які не пройшли перевірку декларацій про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру.

Також у статті роз'яснено порядок застосування цього Закону судами загальної юрисдикції та призначення основного і додаткового покарання.

Тож слід чітко розрізняти люстрацію і кримінальне переслідування, оскільки на відміну від останнього, яке застосовується до дій чи бездіяльності, що становили кримінальне правопорушення навіть згідно із законодавством тоталітарного режиму (наприклад, тортури, політичні вбивства тощо), люстраційні діяння не передбачають кримінального переслідування ані за законодавством, що застосовувалось під час їх вчинення, ані за законодавством, прийнятим після повалення такого недемократичного режиму (наприклад членство у партії, співробітництво з органами державної безпеки тощо). При цьому, обидва види переслідувань – кримінальне та моральне – становлять два різновиди люстраційних заходів, хоча і мають відмінні наслідки та методи реалізації [9, с. 68].

Висновки. Резюмуючи викладене, слід зазначити, що люстрація – це процес підвищення легітимності нової влади шляхом рішучої відмови від практики колишньої. Міжнародний досвід свідчить, що люстрацію широко застосовували в пострадянських країнах шляхом заборони особам, пов'язаним з репресивним апаратом комуністичних режимів, займати посади в органах державної влади.

Однак в Україні люстрація окремих працівників державних органів не може бути панацеєю від їх юридичної відповідальності за вчинені злочинні діяння. Крім того, без зміни системи державного управління та державної служби навряд чи вдасться протидіяти бюрократичним та корупційним проявам у подальшому.

Водночас, якщо ставити за мету очистку державного апарату від чиновників, які на постійній основі були службовцями секретних служб, розвідувальних або контррозвідувальних служб колишнього СРСР, Української РСР та зарубіжних країн або членом організацій, заборонених судом чи законами, то люстрація не тільки є обгрунтованою, а й безпосередньо виправдана вимогою часу.

У зазначеному аспекті мова фактично йде про створення політичної системи, в якій взаємопов'язані в межах політичного режиму елементи – публічна влада, партії та громадянське суспільство – повинні бути здатними виробляти нову, відповідну типологію політичної системи. Від міри впливу громадянського суспільства на ці процеси залежить формування демократичного режиму, а отже – і обмеження впливу бюрократії та бюрократизму. Водночас, на відміну від протидії корупції, з метою зменшення бюрократизму доречно дати вказівку кожному державному службовцеві розробити напрями дерегуляції, порівняти ці розробки з тими, що запропонують підприємці, й за результатами такого порівняння прийняти рішення про люстрацію того чи іншого чиновника.

Перспективним напрямом для подальших наукових розвідок вважаємо дослідження напрямів дерегуляції як механізмів проведення люстрації.

Список використаних джерел:

1. Колісник В. П. Міф про «диктаторські» повноваження глави Української держави [Електронний ресурс] / В. П. Колісник. – Режим доступу: <http://www.khpg.org/index.php?id=1397584046>.
2. Сейдман Е. Розробка законопроектів для демократичних соціальних змін / Е. Сейдман, Р. Б. Сейдман, Н. Абессекере; пер. з англ. / за заг. ред. М. Мельника. – К. : Сфера, 2006. – 448 с.
3. Мизес Людвиг фон. Бюрократия. Запланированный хаос. Антикапиталистическая ментальность / Людвиг фон Мизес; Пер. с англ. – М. : «Дело», 1993. – 240 с.
4. Вебер М. Государство і суспільство: нариси соціології розуміння / Макс Вебер; з нім. пер. М. Кушнір. – К. : Вид. дім. «Всесвіт», 2012. – 1112 с.
5. Цветков В. В. Демократія – Управління – Бюрократія: в контексті модернізації українського суспільства [монографія] / В. В. Цветков, В. П. Горбатенко. - К. : Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001. – 248 с.
6. Василевська Т. Етичні виміри громадськості державного службовця / Т. Василевська // Публічне управління: теорія та практика. – 2011. – № 1 (5). – С. 148 – 153.
7. Білорус О. Г. Транзитивні країни у світосистемі постіндустріального глобалізму / О. Г. Білорус // Економічний часопис-XXI. – 2013. – № 9-10(1). – С. 3 - 6.
8. Roman David. Lustration Laws in Action: The Motives and Evaluation of Lustration Policy in the Czech Republic and Poland (1989–2001)» in Law and Social Inquiry (2003). – P. 392.
9. Шевчук С. Люстрація і ретроактивна справедливість: європейські стандарти захисту прав людини при переході до демократичного правління / С. Шевчук // Юридичний журнал. – 2006. – № 2. – С. 65–80.
10. Публічна служба. Зарубіжний досвід та пропозиції для України / За заг. ред. Тимощука В. П., Школика А. М. – К. : Конус-Ю, 2007. – 735 с.
11. Про відновлення довіри до судової влади в Україні: Закон України від 8 квіт. 2014 р. № 1188-VII // Офіц. вісн. України. – 2014. – 22 квіт. (№ 31). – С. 57.
12. Програма діяльності Кабінету Міністрів України від 01.03.2014 р. // Департамент інформації та комунікацій з громадськістю секретаріату Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/n0001120-14>.
13. Захаров Є. Концепція проекту закону про люстрацію (фінальна версія) [Електронний ресурс] / Є. Захаров, В. Яворський. – Режим доступу: <http://khpg.org/index.php?id=1394476141>.
14. Про очищення влади: Закон України від 16 верес. 2014 р. реєстр. № 1682-VII // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1682-18/print1383904459744066>.

** Порайко Андрій Миколайович – здобувач Інституту законодавства Верховної Ради України.*

УДК 351.9

Володимир Утвенко *

ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО АПАРАТУ В СТАРОДАВНЬОМУ ВАВИЛОНІ

У даній публікації розглядається специфіка формування бюрократичного апарату в Стародавньому Вавилоні, починаючи з часів виникнення у центральному Межиріччі міста Вавилон в XX ст. до н.е. та закінчуючи завоюванням Нововавилонського царства Перською імперією в VI ст. до н.е. Особлива увага приділяється розвитку державної служби в Стародавньому Вавилоні за часів царя